

JOHANN MICHAEL HAYDN

SINFONIA IN D (1774)

D-DÚR SZIMFÓNIA / SYMPHONY IN D MAJOR

A Budapesti Országos Széchényi Könyvtár eredeti kéziratot partitúrája alapján közreadta: Somfai László

According to the original manuscript at the National Széchényi Library, Budapest, edited by László Somfai

I. ALLEGRO — II. ANDANTE — III. MENUETTO — IV. FINALE. PRESTO ASSAI

SERENATA A PIÙ STROMENTI, TUTTI OBLIGATI (1785)

SZERENÁD / SERENADE

A Budapesti Országos Széchényi Könyvtár kéziratot partitúrája alapján közreadta: Darvas Gábor

According to the original manuscript at the National Széchényi Library, Budapest, edited by Gábor Darvas

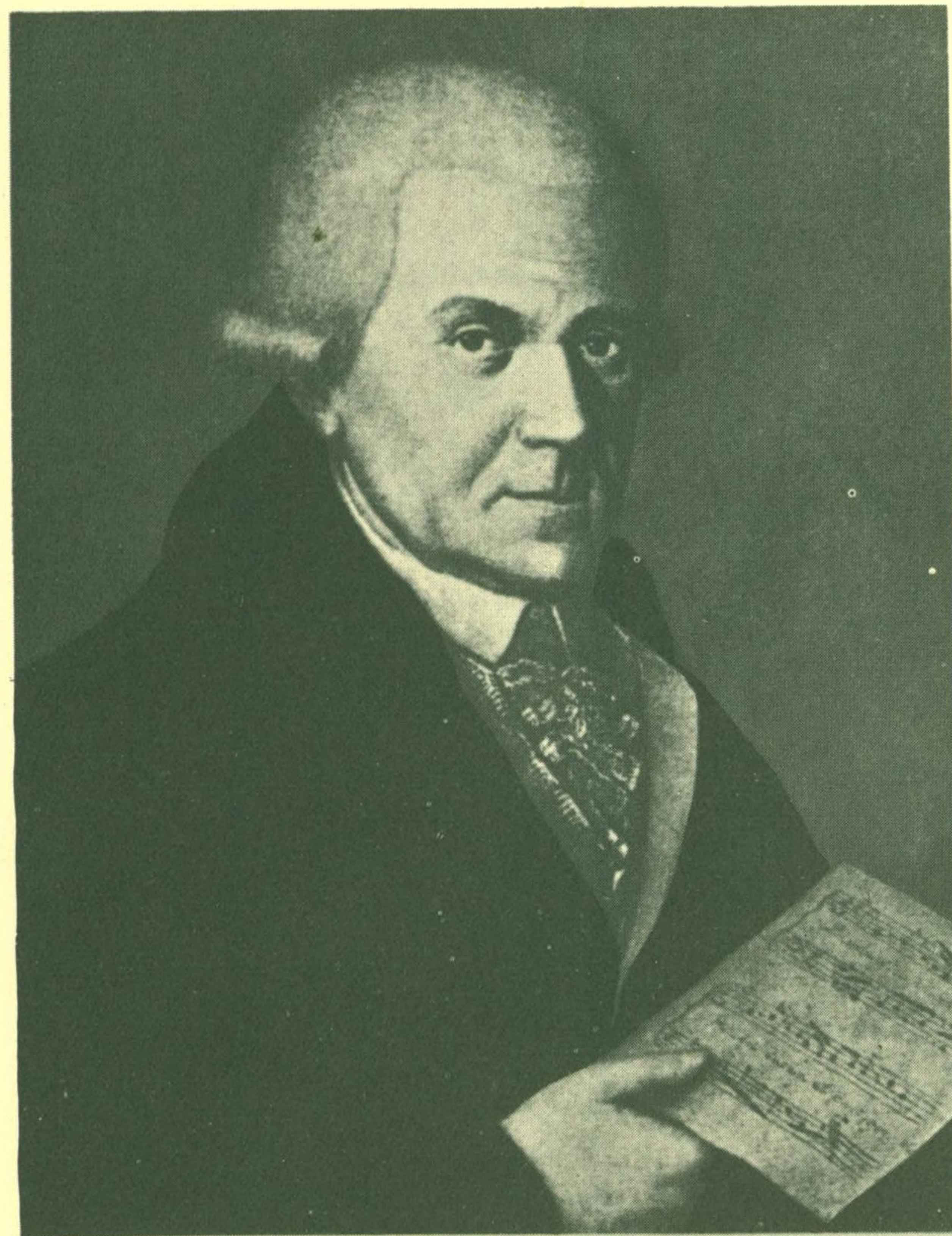
I. ALLEGRO MOLTO — II. MENUETTO — V. POLONAISE — VI. ANDANTE CON VARIAZIONI — VII. FINALE. RONDEAU. VIVACE

AZ EREDETELEGE NYOLC TÉTELES MŰBŐL TECHNIKAI OKOK MIATT CSAK A FENT FELSOROLT ÖT TÉTEL SZEREPEL A LEMEZEN. (ORIGINALLY THE SERENADE CONSISTS OF EIGHT MOVEMENTS BUT BECAUSE OF TECHNICAL REASONS WE RECORDED ONLY FIVE)

A BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARA BUDAPEST PHILHARMONIC ORCHESTRA

VEZÉNYEL · CONDUCTED BY

JÁNOS SÁNDOR

Michael Haydn

Nach dem Gemälde eines unbekanntes Meisters. Kopie von Sebastian Stief

JOHANN MICHAEL HAYDN (1737—1806) két jellegzetes és erőteljes szimfonikus kompozíciója hallható hangfelvételünkön. A „salzburgi” Haydn — Joseph Haydn testvéröccse — egészen napjainkig kevés helyet kapott a zene-történet-könyvekben. Tipikus osztrák lokálkomponistaként, templomi zenész-ként könyvelték el s még e szerény említést is javarészt annak köszönhetette, hogy a „nagy” Haydnak öccse, az apa és fiú Mozartnak kollégája volt. Ez az igazságtalan értékelés revízióra szorul. Michael Haydn felfedezését és megismertetését harmadizben kezdeményezi a zenetudomány. A gazdag zenei múltú Salzburg megkísérelte felfedezni a lokális muzsikálásban nagy szerepet játszó Haydnt, a Singpiel- és divertimento-szerzőt — de ezzel csak a város kultúr-történetét gazdagította egy színnel. Az öregkorában a császárvárosban aratott sikerekre emlékező Bécs megkísérelte feltámasztani a mészerszö Michael Haydnt — az érett Mozart, J. Haydn, Beethoven és Schubert templomi zené-jének árnyékában azonban itt sem termelt sok babér. A magyar kutatók most másféle hangsúllyal közelítenek Michael Haydn zenéjéhez. Szeretnék felmutatni, hogy a bécsi klasszikus nyelvezet megteremtésének „hőskorában”, az 1760—70-es években Michael Haydn nagyon is az úttörők, a kezdeményezők első sorá-ban állt.

Michael Haydn kétszer is kapcsolatba került Magyarországgal, egyszer személyesen, egyszer pedig közvetve. A bécsi Stephansdom Sängerknaben-éveit letöltve Magyarországon, Nagyvárad püspökénél kapott karmesteri állást; innen szerződött 1762-ben Salzburgba, ahol élete hátralevő részét leélte. Nem kevésbé fontos kapcsolatnak bizonyult, hogy halála után kéziratot hagyatékát II. Esterházy Miklós herceg megvásárolta és így most a Budapesti Országos Széchényi Könyvtár őrzi a világ leggazdagabb Michael Haydn autográf-gyűjteményét. E kéziratot partitúrák alapján jelent meg első ízben a lemezünkön hallható két kompozíció is: a „Sinfonia in D a più stromenti” 1964-ben (Musica Rinata № 4, közreadta Somfai László), a „Serenata, a più stromenti, tutti obbligati” 1966-ban (Musica Rinata № 11, közreadta Darvas Gábor).

D-DÚR SZIMFÓNIA (1774) Salzburgban, 1774. április 17-én keletkezett a szimfónia kéziratát Michael Haydn. Ez a kompozíció nem moll-hangnemű, fináléjában nincs all'ongarese vagy más egzotikus tematika — nem érdekessége, különlegessége indokolja feltámasztását. A legszokványosabb szimfónia-hang-

nemek egyikében, D-dúrban van, a legelterjedtebb szimfonikus együttes játssza (a vonósokon kívül 2 oboa és 2 kürt, a lassú tételben fuvola és 2 kürt). Ennek ellenére megismerésre érdemes mű: személyes erejű közlés értékes formai előadásban. Michael Haydn kitűnő mesterségbeli tudást mondhatott magának. Témabemutatói és feldolgozásai igényesek, meglepő mozzanatok tartogatnak. Muzsikájának nem az affektus-gazdagság az erőssége, hanem a hangulatok és technikák váltogatásának okossága, dramaturgiai intelligenciája. Emberi alkata, érzelmvilága hozta magával, hogy legjobb hangszeres tételei a gyorstempójú, formailag dinamikusabb saroktételek. Lassúi (legtöbbjük Andante-nál nem lassabb) kevésbé eredetiek: itt inkább a kor „köznyelvét” beszél, igaz, választékos eleganciával.

I. tétel: Allegro. A szonátaformájú tétel $\frac{3}{4}$ -es ütemfajtaban íródott és nem kis részben ez a metrum-választás a tematikus anyag gazdag változatosságának forrása. Az első téma a kantábilis $\frac{3}{4}$ -es témák családjából való, az átvezető második téma izgatott karakterű, a harmadik téma már majdnem táncos lejtésű, a negyedik azonban (az oboa szólója) igazi menüett-dallam, az utolsó pedig $\frac{3}{4}$ -es fanfártéma. Az expozícióhoz mérten a kidolgozási rész aránylag rövid, de annál dinamikusabb. Az érdekes átvisszatéréssel bevezetett reprimó a hagyományokkal ellentétben nem tömörebb, hanem hosszabb, mint az expozíció volt. A főtéma eredeti formájú rekapitulációja — érdekes formai megoldásként — a kódának jut.

II. tétel: Andante (A-dúr, $\frac{2}{4}$). Rondó-elvű, de érdekes szerkezetű forma, amelynek tematikus sorrendjét így jelölhetnénk: A + B — C + B — D + B — E — A + B + kóda. A főtéma utolsó tagja tehát refrénként csatlakozik a két első epizódhoz. A harmadik epizód (E) magában álló, trió hatású rész: a két kürtös szólistaként játszik a vonózenekar kíséretével.

III. tétel: Menuetto. A tétel fő része a menüett-tánc pompakedvelő, udvari típusából való, néhány gálans mozdulattal. A d-moll trió-rész parasztosabb dobbantásokkal indul és személyesebb hangig jut el.

IV. tétel: Finale, Presto assai (alla breve). A rondó formájú tétel (A B A C A B A) briliáns, virtuóz muzsika. Pompásak a főrészes és dinamikai kontrasztjai, sebes uniszónói, pezsgő humora. Az első epizód (B) csillagó oboaszóló, a centrális epizód (C) mehökkentő kiirt lassítása az alaptempónak.

D-DÚR SERENATA (1785) A szimfóniához mérten ez a kompozíció Michael Haydn muzsikájának könnyedebb, derűsebb oldalát mutatja be. Persze ezúttal a műfaj — a Serenata — is másféle muzsikát írt elő. Könnyedebb jellegű tematikát, hálás szólókat a fúvósoknak. (1 fuvola, 2—2 oboa, fagott, kürt, trombita, valamint üstdob és vonózenekar alkotja az együttest.) Michael Haydn nagy kedvvel, sok jó ötlettel elégitette ki az igényt és ezzel többek között remek szereplési alkalmat adott a mai virtuóz zenekarok kitűnő fúvósainak.

I. Allegro molto ($\frac{4}{4}$): rövid szonátatétel, ismétlések nélkül. II. Menuetto: a kompozíció tradicionális, lassú menüettje V. Polonese: a kompozíció talán legeredetibb karakterű, választékos hangszerelésű tétele. VI. Andante con variazioni (d-moll, $\frac{2}{4}$): formailag pár-variáció, ahol egy 16-ütemes d-moll témát egy 16-ütemes D-dúr másik téma követ és a variálás során ez a két-témás struktúra megmarad. A három variáció-pár után a d-moll téma és kóda zárja a tételt. VII. Finale, Rondeau—Vivace ($\frac{6}{8}$): a kompozíció tulajdonképpeni záró-tétele.

A Budapesti Filharmóniai Társaság zenekarát vezénylő SÁNDOR JÁNOS 1933-ban Budapesten született. Már a budapesti Rádiózenekar első timpanistája volt, amikor beiratkozott a karmesterképző tanszakra (Somogyi László és Kórodi András növendéke).

1961—1964-ig a Pécsi balett zenei vezetője s az együttes karmestereként, és mint önálló hangversenydirigens számos európai városban vendégszerepelt. A budapesti és vidéki hangversenyélet állandó szereplője. 1967-től a Győri Filharmonikus zenekar igazgatója és vezető karmestere.

Somfai László

JOHANN MICHAEL HAYDN (1737—1806). Two characteristic and vigorous symphonic compositions can be found on this recording. Until recently, the “Salzburg” Haydn—brother of Joseph Haydn—was afforded little attention in the books on music history. He was dismissed as a typical provincial Austrian composer and church musician. Even this scanty mention was due to the fact that he was the brother of the “great” Haydn and a colleague of the two Mozarts—father and son. This unjust evaluation demanded re-examination. Musicology is making a third attempt at discovering and propagating Michael Haydn. First Salzburg, the town so rich in musical heritage, endeavored to re-discover Haydn the Singpiel and divertimento composer who played such a considerable role in local music-making, but only succeeded in enriching the cultural history of the city by an additional touch. Then, Vienna, recalling Michael Haydn, the composer of masses and the man who scored great success in his old age in the imperial capital, could not find many laurels for him in view of the great shadow cast by the

LPX 11 358